

Významný slovenský básnik a prekladateľ Karol Strmeň (vl. menom Karol Bekényi; 1921, Palárikovo – 1994, Cleveland) je v českom prostredí takmer neznámy. Príčinou toho sú vyše štyri desaťročia strávené v americkom exile. Na Slovensku k jeho literárnej rehabilitácii dochádzalo až v deväťdesiatych rokoch, keď na ich počiatku tento nositeľ francúzskeho štátneho vyznamenania Ordre des Palmes académiques trikrát nakrátko navštívil Slovensko, kým jeho život neukončila v USA autonehoda. Hoci vyšli jeho trojzväzkové zbrané spisy,¹ väčšina prekladov (Strmeň prekladal z obdivuhodného počtu vyše 20 jazykov) a taktiež nedávno aj monografia,² doteraz zostalo neprebádaných viacero Strmeňových diel, napríklad preklad *Nového zákona* z roku 1954, ktorý bol dlhé dekády dostupný až na výnimky práve len Slovákom v americkej emigrácii.

Počiatky Strmeňovej prekladateľskej činnosti

Pripravenosť Karola Strmeňa na preklad *Nového zákona* dobre dokladuje jeho literárna a prekladateľská činnosť. Súpis jeho knižne vydaných prekladateľských tvorby tvorí vyše 30 jednotiek, vrátane dvakrát vydaných antológií svetovej lyriky s názvom *Návštevy*,³ v ktorej ponúka prierez poézie preloženej z pôvodných jazykov od 225 básnikov chronologicky zoradených od Kráľa Dávida po amerických autorov 20. storočia. Strmeň bol už v mladosti považovaný za novú nádej slovenskej poézie. Spisovateľ Mikuláš Gacek si o študentovi Strmeňovi v roku 1943 zapísal:

»Vie francúzsky, taliansky, anglicky, maďarsky, nemecky. [...] Našu i svetovú literatúru pozná natolko, že čo sám stvorí, to bude nové, nikdy u nás nebývalé. Zdá sa byť chladným racionalistom a si prekvapený, koľko srdca je v jeho veršoch zo stránky formálnej dokonality. Čo nám zo Strmeňa ešte vyrastie, ak nám ho Boh zachová? [...] Z bledej, chudorľavej tváre svietia len belasé oči, vždy trochu posmešné a podozrievajúce.«⁴

O nebývalej pracovitosti autora svedčí aj fakt, že keď počas evakuácie vysieláča pred postupujúcou Červenou armádou v roku 1945 zasiahol vlak neďaleko od Plzne nočný letecký útok, mladý básnik si ešte aj tam niesol svoju prácu – preklad Danteho *Peškla* a vlastnú tvorbu, ktoré vtedy nenávratne zhoreli.⁵

¹ STRMEŇ, Karol: *Poézia, 1: Testament*, Bratislava: Petrus, 1999; STRMEŇ, Karol: *Poézia, 2: Strieborná legenda*, Bratislava: Petrus, 2000; STRMEŇ, Karol: *Poézia, 1: Znamenie ryby*, Bratislava: Petrus, 2001.

² MARCINČIN, Matúš: *Karol Strmeň – krištál na zabudnutom ostrove*, Bratislava: Post Scriptum, 2022.

³ Po dvojdielnom exilovom vydaní v Ríme v roku 1972 vyšlo dielo nanovo: STRMEŇ, Karol: *Návštevy: antológia svetovej lyriky*, Martin: Matica slovenská, 2008.

⁴ MARCINČIN, *Karol Strmeň* (← pozn. 2), s. 57.

⁵ Strmeň utrpel zlomeninu nohy a stratené básne sa mu už nepodarilo zopakovať. Ako neskôr skonštatoval: »Ten tón som už nikdy viac neuhádol.« Strmeň bol nútený odísť do exilu, keď bolo v londýnskom rozhlasení 29. 11. 1944 uverejnené rozhodnutie Slovenskej národnej rady odporúčajúce pod vplyvom

Katarína DŽUNKOVÁ

Ústav východoevropských štúdií,
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha

Nový zákon v preklade exilového básnika Karola Strmeňa (1954)

New Testament translated by the Slovak exile poet Karol Strmeň (1954)

Karol Strmeň (1921–1994) was an eminent Slovak poet and translator from more than 20 languages. However, due to his exile in the US after 1945, many of his works remain relatively unknown. This article focuses on a little-known, 1954 translation of the New Testament, which served the community of Slovak emigrants in the US. Strmeň, who studied theology and translated great classical works of literature, thoroughly prepared the New Testament as an understandable translation for the recipients. Occasionally, he followed previous translations of Ján Donoval, Štefan Zlatoš, and Anton Ján Šurjanský.

Strmeň applied his expertise in stylistics, avoiding literal translations of Latin constructions and incorporating Slovak idioms. Notably, he often utilized synonyms, especially in *verba dicendi*, to introduce direct speech, thereby allowing a better expression of the biblical plot and the characters' statements. Being a skilled dramatist, Strmeň conscientiously translated dialogical passages in the New Testament, using exclamation marks for emphasis. Moreover, he occasionally employed poetic expressions, emphasizing the aesthetic value of the text and translating fragments of hymnic passages in the New Testament rhythmically.

Towards the article's conclusion, there is a brief reflection on Slovak Catholic priests and poets who have undertaken the task of translating the Bible, including Ján Donoval, Karol Strmeň, and Ján Švec-Slavkovjan.

Key words: Slovak Bible translation; Slovak Americans; Strmeň, Karol; translatology; exile literature
Number of characters / words: 37 147 / 5 623
Number of figures / tables: 7 / 2
Secondary language(s): Latin; Greek

Strmeň získal prípravu na preklad *Sv. písma* bezpochyby počas teologických štúdií v Ostrihome (➤ Obr. 1), ktoré nedobrovolne prerušil v roku 1942, »keď slovenským bohoslovcom predstavení zakázali rozprávať sa medzi sebou po slovensky« a zmenil si priezvisko z Bekényi na Strmeň »údajne preto, aby sa Maďarom vyslovovalo čím ťažšie«. ⁶ Potom nastúpil na štúdiá slovenského jazyka a filozofie v Bratislave (neskôr vyštudoval na Western Reserve University v Clevelande románske filológie) a do svojho veku 33 rokov, keď v USA preložil *Nový zákon*, mal už za sebou knižne vydané preklady Danteho (➤ Obr. 2), M. Eminescua, E. A. Poea, R. M. Rilkeho, E. Barrettovoj-Browningovej či P. Claudela. Ovládal latinčinu, gréčtinu a hebrejčinu, čo neskôr dokladoval prekladmi žalmov, či antických a stredovekých autorov: Archilochos, Alkman, Alkaios, Sapfo, Anakreón, Pindaros, Ibykos, Simonidés z Keosu, Horatius, sv. Ambróz, Boëthius, Venantius Fortunatus, Hrabanus Maurus... Biblické reálie nachádzame aj v Strmeňovej básnickej tvorbe, napr. v básni *Pletenec* v zbierke *Znamenie Ryby* z roku 1969: »Je ako dávna Sarepta a z hrnčeka jej kaša kypí...« ⁷

Strmeňov preklad *Nového zákona*

V 19. storočí medzi slovenskými katolíckymi dominoval kompletný biblický preklad ostrihomského kanonika Juraja Palkoviča (1763-1835) vydaný v bernolákovskej slovenčine v rokoch 1829 a 1832, ⁸ ktorý však postupom času už nezodpovedal potrebám novej doby. Po zložitých peripetiách s nevydarenou prípravou prekladu *Nového zákona* (NZ) pod vedením A. Radlinského a neskôr F. V. Sasineka, ktorý plánoval vydať Spolok sv. Vojtecha (SSV), sa slovenskí katolíci dočkali nového, modernejšieho biblického prekladu až na začiatku 20. storočia od kolektívu prekladateľov pod vedením kňaza a básnika Jána Donovala (básnickým menom Tichomír Milkin, 1864-1920). Evanjeliá vyšli v roku 1913, zvyšok NZ o rok neskôr. *Starý zákon* (SZ) vychádzal postupne až do roku 1926 a spomínaný NZ vyšiel opätovne v SSV v rokoch 1936-1937. Nový slovenský katolícky preklad NZ vyšiel až po druhej svetovej vojne v rokoch 1946-1947 od hlavnej dvojice autorov Štefana Zlatoša (1895-1964, preklad evanjelií a *Skutkov apoštolov*) a Antona Jána Šurjanského (1912-1991, preklad ostatných novozákonných spisov), pričom preklad vyšiel v ďalších vydaniach v rokoch 1949-1952. V päťdesiatych rokoch vyšiel aj preklad SZ od kolektívu autorov. Tieto preklady boli neskôr vydané v reedícii v rokoch 1968-1969 (SZ) a 1970 (NZ). ⁹ V čase Strmeňovej prekladateľskej práce mali teda slovenskí recipienti k dispozícii predovšetkým spomínané dva preklady od J. Donovala a od dvojice Š. Zlatoš – A. J. Šurjanský.

Otázne je, do akej miery boli tieto vydania dostupné slovenským emigrantom v Amerike, keďže nástup komunistického režimu značne skomplikoval styk s domovinou. Strmeň si sťažoval na veľkú nielen ekonomickú, ale aj duchovnú chudobu v miestnej slovenskej komunite. Ich potreby dobre poznal ako šéfredaktor (1957-1994) náboženského mesačníka *Ave Maria* orientovaného prevažne na čitateľov mimo intelektuálneho prostredia. ¹⁰ Ako zmieňuje v úvode k NZ,

Obr. 1: Karol Strmeň v ostrihomskom seminári okolo roku 1940. (Za poskytnutie fotografického materiálu ďakujem literárnemu vedcovi Matúšovi Marcincinovi.)

dobových okolností vykonať rozsudok smrti nad 38 slovenskými intelektuálmi. Na zozname sa ocitol napríklad aj V. Beniák, R. Dilong, M. Urban, a dokonca aj D. Chrobák, E. B. Lukáč a J. Smrek. Pozri bližšie MARCINCIN, Karol Strmeň (↵ pozn. 2), s. 67.

⁶ Tamtiež, s. 43.

⁷ STRMEŇ, Karol: *Znamenie Ryby. Zbierka básní*, Rím: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1969.

⁸ Pozri BEDNÁROVÁ, Katarína: *Dejiny umeleckého prekladu na Slovensku, 1: Od sakrálného k profánnemu*, Bratislava: Veda, 2013, s. 168-172.

⁹ ZUBKO, Peter: *Slovenské preklady Biblie – historický prehľad*, in: LAPKO, Róbert (ed.): *K metodike nového prekladu Svätého písma do slovenčiny*, Mahtomedi (MN, USA): Vision Slovakia, 2016, s. 63-65.

¹⁰ »Naši starí ľudia sú ako žobráci Boží, majú neraz nielen dokonalú chudobu ekonomicko-somatickú, ale aj chudobu oveľa vážnejšiu a svojim činom svätejšiu: chudobu umu a srdca osvetleného umom. Vymierajú, ale majú umrieť so smädom, ktorý im nikto v živote neutíšil [...] a ani len nevysvetlil? [...] Moja najsvätejšia a najvzácnejšia úloha na svete, celkom skrytá pred svetom, je to, čo robím pre Ave Mariu.« List Strmeňa R. Dilongovi z roku 1968. Pozri MARCINCIN, Karol Strmeň (↵ pozn. 2), s. 100.

Obr. 2: DANTE ALIGHIERI: *Peklo*, prel. K. Strmeň, Cleveland – Rím – Mníchov: Slovanský ústav, 1965, 291 s.

Slovenského ústavu pri opátstve sv. Andreja-Svorada v Clevelande.« Prácu na tomto preklade zmiňuje Strmeň v korešpondencii ako svoje »sväté exercíciium.«¹³ Úvod je písaný na sviatok Nanebovzatie Panny Márie 15. augusta 1954, pričom Strmeň v tom roku v apríli dovŕšil svoje Kristove roky.

Nihil obstat udelil vydaniu cenzor, opát slovenského benediktínskeho kláštora sv. Andreja Svorada Teodor G. Kojiš, ktorý pozval v roku 1952 Strmeňa do Clevelandu učiť latinský a francúzsky jazyk na benediktínskej vyššej škole.¹⁴ Imprimatur udelil 12. 8. 1954 biskup Henry T. Klonowski – pomocný biskup diecézy v Scrantone, ktorý sa ako koncilný otec zúčastnil prvého zasadnutia Druhého vatikánskeho koncilu a Strmeňovi sprístupnil bohatú cudzojazyčnú literatúru v kláštornej knižnici. V podakovaní Strmeň uvádza aj odbornú pomoc jezuitu Viliama Pavlovského SJ, profesora dejín *Starého zákona* a východných jazykov na Pápežskom biblickom inštitúte v Ríme, a jazykovú pomoc kňaza a básnika Mikuláša Šprinca, s ktorým v roku 1945 emigroval (► Obr. 4). Rovnako ďakuje aj Andrejovi Pírovi OSB, Msgr. Milošovi Mlynarovičovi a Dr. Františkovi Hrušovskému, ktorý mu sprístupnil »najstaršie vydania Nového zákona v slovenskom jazyku«. Úvodné slovo ukončuje Strmeň vyznaním:

»Podľa ľudských síl usiloval som sa vykonať túto prácu čo najlepšie i čo do presného vystihnúťia pôvodiny i čo do írečitosti našej slovenskej reči. Pokorne prosím Boha, aby moju ľudskú nedostatočnosť nahradil láskavosťou svojej milosti. Kiež by každého úprimne veriaceho čitateľa tohto prekladu viedol a po cestách večného spasenia sprevádzal ten istý Duch Svätý, ktorý nadchol a od omylu chránil svätých pisateľov posolstva Božieho.«

exempláre *Sv. písma* zo SSV sa americkým Slovákom už minuli, a tak vznikol dopyt po novom preklade:

»Slovenskí katolíci, žijúci za hranicami Slovenska a najmä na americkej pôde, už dlhšie túžili po Knihe kníh, po Písme svätom, v slovenskej reči. Zásoba staršieho svätovojeťského vydania Písma sa rokmi minula a vonkajšie okolnosti veľmi sťažili prístup k novým vydaniám svätých kníh. Nakolko však čítanie slova Božieho je pre veriaceho katolíka každodennou duševnou stravou a posilou a slovenská rodina len ťažko sa vie zaobísť bez Písma svätého, ktoré vždy zdobilo slovenský stôl, rozhodli sme sa vyjsť v ústrety duševným potrebám slovenských veriacich a sprostredkovať im vydanie slovenského prekladu Nového zákona.«¹¹

Strmeň vychádzal z kritického vydania *Klementínskej Vulgáty* od nemeckého jezuitu Augustina Merka SJ,¹² »aby sa podľa možnosti poslúžilo aj rastúcim požiadavkám nášho liturgického pohybu, no pri vymedzovaní smyslu sa bral ohľad aj na grécku predlohu. Zvýšený dôraz sa kládol na slohovú jasnosť, jednoduchosť a prístupnosť výrazov«. Preklad je preto doplnený aj krátkym výkladom v poznámkach pod čiarou a v úvodoch k jednotlivým biblickým knihám.

Na chrbte knižnej väzby stojí verzálkami *PÍSMO SVÄTÉ NOVÉHO ZÁKONA*, pričom na titulnej strane je uvedený plný názov: »Nový zákon Pána nášho Ježiša Krista. Preložil Karol Strmeň, člen

¹¹ *Nový zákon Pána nášho Ježiša Krista*. Preložil Karol STRMEŇ, Scranton: Bosak Publications, 1954.

¹² *Novum Testamentum Graece et Latine*. Apparatu critico instructum edidit Augustinus MERK S. J., Romae: Pontificium Institutum Biblicum, 1951.

¹³ Strmeňov list M. Gackovi z roku 1970: MARCINČIN, *Karol Strmeň* (◀ pozn. 2), s. 109.

¹⁴ Tamtiež, s. 99.

Vzťah k predošlým prekladom

Ak Strmeň (S) spomína staršie slovenské preklady,¹⁵ nachádzame v jeho texte stopy obidvoch zmieňovaných – Donovala¹⁶ (D) aj Zlatoša-Šurjanského¹⁷ (Z-Š), pričom však vyniká Strmeňova osobitá práca s textom. Nadväzovanie na predošlú tradíciu, snaha o zachovanie (vytvorenie) určitého biblického štýlu je pri tomto type textu prirodzená. V príkladoch uvádzame text *Klementínskej Vulgáty*,¹⁸ keďže práve z nej prevažne vychádzali všetky tri novozákonné preklady, iba vo výnimočných prípadoch uvádzame grécku predlohu.¹⁹

U Strmeňa nachádzame zhody s Donovalovým prekladom:

Jn 18,35: »Respondit Pilatus: Numquid ego Judæus sum?«

D: »Odpovedal Pilát: **Či som ja Žid?**«

Z-Š: »Pilát hovoril: »Som ja vari Žid?«

S: »Pilát povedal: »**A či som ja Žid?**«

V Mk 14,65 vidíme zhodu s prekladom Zlatoša-Šurjanského, avšak aj tu Strmeň docieľuje presnejšie vykreslenie deja pomocou prefixu »za-« a zvrätneho slovesa vyjadrujúcich jednorázovosť – »zaprorokovať si« namiesto »prorokovať«:

Mk 14,65: »Prophetiza: et ministri alapis eum cædebant.«

D: »Prorokuj. A služobníci dávali mu pohlavky.«

Z-Š: »»Prorokuj!« – A sluhovia ho **zauškovali**.«

S: »»**Zaprorokuj si!**« **Zauškovali** ho aj sluhovia.«

Takisto nachádzame pasáže, v ktorých Strmeň nadväzuje na oba staršie preklady, avšak aj tu je zrejme jeho invencia:

Jn 11,31: »cum vidissent Mariam quia cito surrexit, et exiit, secuti sunt eam dicentes: Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.«

D: »keď videli, že Mária náhle vstala a vyšla von, išli za ňou a riekli: Ide k hrobu, aby sa tam **vyplakala**.«

Z-Š: »videli, že Mária rýchle vstala a vyšla, **pobrali sa za ňou**, lebo si mysleli, že ide ku hrobu plakať.«

S: »**zbadali**, že Mária **chytro** vstala a **odišla**, **pobrali sa za ňou**, lebo sa **nazdávali**, že sa ide ku hrobu **vyplakat**.«

Nadväzovanie na oba preklady vidíme aj v ukážke Mk 6,20, práve tu je však zrejme prihliadnutie ku gréckej predlohe u Zlatoša-Šurjanského: »býval vo veľkých rozpakoch« a Strmeňa: »prišiel do rozpakov« pri preklade gr. »πολλὰ ἠπόρει«; ἀπορέω – »byť v rozpakoch, nevedieť si rady, byť stratený« oproti doslovnému prekladu *Vulgáty* »multa faciebat« (zámena gr. ἐποίησε miesto ἠπόρει) u Donovala: »mnoho činil«. V Strmeňovom preklade zaznamenávame rozdelenie zložitých vetných konštrukcií a vysvetľujúci preklad deja »keď sa s ním shováral«.

Mk 6,20: »Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum justum et sanctum: et custodiebat eum, et audito eo multa faciebat, et libenter eum audiebat.«

NA27: »ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἠπόρει, καὶ ἠδέως αὐτοῦ ἤκουεν.«

D: »lebo Herodes obával sa Jána, pretože vedel, že je to muž spravodlivý a svätý; i **chránil ho**, a na jeho slovo mnoho činil a rád ho počúval.«

Z-Š: »No Herodes bál sa Jána, keďže vedel, že je to muž spravodlivý a svätý; i dal ho strážiť. Keď ho počúval, **býval vo veľkých rozpakoch**, no jednako rád ho počúval.«

Obr. 3:
Novomanželia Karol
a Oľga Strmeňovci
po audiencii u pápeža
Pia XII. v deň ich so-
báša, ktorý uzavreli
28. novembra 1946
v Bazilike sv. Petra
vo Vatikáne

¹⁵ Je možné, že Strmeň nahliadal aj do Palkovičovho prekladu, prípadne do iných biblických prekladov, ktoré som do tohto porovnania nezaraďala.

¹⁶ *Nový Zákon Pána Nášho Ježiša Krista, I: Evanjelíá*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1913.

¹⁷ *Písmo sväté Nového zákona*, preložili a poznámkami opatřili Štefan ZLATOŠ, Anton Ján ŠURJANSKÝ, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, ³1949.

¹⁸ Dostupné z elektronického zdroja: <https://vulsearch.sourceforge.net/html/index.html>.

¹⁹ *Řecko-český Nový zákon: Novum Testamentum Graece: Nestle-Aland, 27. vyd. – Nový zákon: český ekumenický překlad*, eds. Petr FRYS – Pavel NÁPRAVNÍK – Vladimír PETKEVIČ, přel. Josef ŠIMANDL, Praha: Česká biblická společnost, 2011.

Obr. 4:
Slovenskí básnici
a kňazi v emigrácii.
Zľava: Mikuláš Šprinc,
Rudolf Dilong
a Karol Strmeň

S: »lebo Herodes sa Jána bál. Vedel, že je to spravodlivý a svätý muž. **Chránil ho teda a hoci prišiel do rozpakov, keď sa s ním shováral, predsa ho rád počúval.**«

Strmeňov prekladateľský jazyk

Strmeň prekladal čo najzrozumiteľnejšie, s dôrazom na význam, a zároveň so zreteľom na recipienta, ktorému chcel podať novozákonný text v prístupnej forme. Bral ohľad na NZ ako na literárny text vrátane jeho estetickej hodnoty. Konkretizoval všeobecné latinské lexémy, napr. *verba dicendi* uvádzajúce priamu reč podľa dejového kontextu, napr. »respondit« – »odsekol« (Jn 19,22) alebo *verba movendi* »recessit« – »pobral sa preč« (Mt 27,5). Pracoval taktiež s vidom sloviac, napr. »prophetiza« – »zaprorokuj si« (Mk 14,65) alebo »sederet secum« – »prisadol si«:

Sk 7,31: »Rogavitque Philippum ut ascenderet, et sederet secum.«

D: »A poprosil Filipa, aby vstúpil a sadol si k nemu.«

Z-Š: »Požiadal Filipa, aby vystúpil a sadol si k nemu.«

S: »Nato poprosil Filipa, aby vystúpil a **prisadol** si k nemu.«

Zároveň chcel vysvetliť menej známe reálie, napr. »praetorium« – »vládný palác« (Jn 18,28) »architrclinus« – »svadobný obradník« (Jn 2,8) alebo »scriba« – »vykladateľ písma« (Mk 7,1), a nie »zákonník«. Z funkčných dôvodov vynecháva taktiež uvádzajúcu spojku »A«.

Mk 7,1: »Et conveniunt ad eum pharisaei, et quidam de scribis.«

D: »A sišli sa k nemu farizeji a niektorí zo zákonníkov.«

Z-Š: »A sišli sa k nemu farizeji a podaktorí zákonníci.«

S: »Sišli sa k nemu farizeji a niektorí **vykladatelia Písma.**«

Strmeň používal synonymá, idiómy, rozdeľoval zložité vetné celky na kratšie časti. Vlastné mená prispôboval potrebám slovenčiny. Osobitým prínosom je jeho cit pre dramatizáciu najmä v dialogických pasážach. Recipientovi chcel priblížiť dramatickú skutočnosť novozákonných udalostí pomocou expresív a priamej reči. Ďalšou inováciou bola voľná rytmizácia hymnických pasáží. Strmeň sa snažil vyhýbať bohemizmom a zastaralým gramatickým tvarom, napr. plusquamperfektu.

Práca so štylistikou. Odklon od doslovných konštrukcií

Strmeň sa vyhýba doslovnému prekladu. Napr. Mt 26,66: τί ὑμῖν δοκεῖ – »quid vobis videtur« prekladá »Čo je váš výrok?« namiesto predošlého »Čo sa vám zdá?« (D) alebo »Čo sa vám vidí?« (Z-Š). Latinské konštrukcie prekladá nasledovne:

Mt 26,72: »Et iterum negavit cum juramento.«

D: »A opäť zaprel s prísahou.«

Z-Š: »A znova zaprel s prísahou.«

S: »Znova zaprel, **ba sa aj zaprisahal**.«

Lk 5,12: »vir plenus lepra«

D: »muž plný prašiny«

Z-Š: »človek plný malomocenstva«

S: »človek, **ktorý bol samé malomocenstvo**.«

Strmeň používa ustálené slovné spojenia prirodzené pre slovenčinu, napríklad Mt 27,63: lat. »recordati sumus« – »prišlo nám na um«, pričom v uvedenej ukážke variuje taktiež pri preklade »dixit« – »vyhlásil«. V ukážke Mt 26,31 prekladá »scandalum patiemini« – »klesnete na duchu« namiesto predošlého »pohoršíte sa«. Vo verši Jn 2,20 dodáva sloveso »nedbať« na vyjadrenie zamýšľaného činu.

Mt 27,63: »Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens...«

D: »Pane, rozpomätali sme sa, že ten svoditeľ ešte za živa riekol...«

Z-Š: »Pane, rozpomätali sme sa, že nám ten zvodca ešte zaživa povedal...«

S: »Pane, **prišlo nám na um**, že ten zvodca zaživa vyhlásil...«

Mt 26,31: »Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte.«

D: »Vy všetci pohoršíte sa nado mnou tejto noci.«

Z-Š: »Vy všetci sa pohoršíte na mne tejto noci.«

S: »V túto noc všetci **klesnete na duchu** kvôli mne.«

Jn 2,20: »Quadragesima et sex annis aedificatum est templum hoc, et tu in tribus diebus excitabis illud?«

D: »Štyridsaťšesť rokov stavali tento chrám, a ty v troch dňoch ho postavíš?«

Z-Š: »Štyridsaťšesť rokov budovali tento chrám, a ty ho chceš postaviť za tri dni?«

S: »Tento chrám stavali štyridsaťšesť rokov, a ty **by si ho nedbal** postaviť za tri dni?«

Odkláňa sa taktiež od doslovného prekladu »pedes« – »nohy«, ale prekladá ich ako »kroky« podľa významu.

Lk 1,79: »ad dirigendos pedes nostros in viam pacis«

D: »upravil nám nohy na cestu pokoja«

Z-Š: »upravil nám nohy na cestu pokoja«

S: »upravil nám **kroky** na cestu pokoja«

Strmeň rozvíja v texte aj použitie štylistických obrátov, ktoré predtým použil už Z-Š:

2 Pt 3,5: »Latet enim eos hoc volentes, quod caeli erant prius, et terra de aqua, et per aquam consistens Dei verbo:«

D: »Samovolne nevedia, že nebesá boli od dávna, i zem z vody a skrze vodu povstala na slovo Božie...«

Z-Š: »Zabúdajú, – a sami to chcú! – že slovom Božím dávno povstaly nebesá aj zem...«

S: »Zabúdajú – **iste úmyselne** – že slovom Božím povstaly kedysi nebesá aj zem...«

Použitie synonymie – *verba dicendi*

Strmeň dbá na použitie synonymie, prostredníctvom ktorej presnejšie vykresľuje dej. To je viditeľné pri preklade *verba dicendi* uvádzajúcich priamu reč, čo umožňuje upresniť dynamiku výpovede. Za lat. »respondeo« alebo »dico« používa »odseknúť«, »vyhlásiť«, »začať«, »dodať« ... V Lk 6,20 sa obracia k poslucháčom: »Vy chudobní...«

Jn 19,22: »Respondit Pilatus: Quod scripsi, scripsi.«

D: »Odpovedal Pilát: Čo som napísal, to som napísal.«

Z-Š: »Pilát však odpovedal: »Čo som napísal, napísal som!«

S: »Pilát **odsekol**: »Čo som napísal, to som napísal!«

Mt 27,63: »seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgam.«

D: »ten svoditeľ ešte za živa riekol: Po troch dňoch zase vstanem.«

Z-Š: »ten zvodca ešte zaživa povedal: Po troch dňoch vstanem.«

S: »ten zvodca zaživa **vyhlásil**: O tri dni vstanem.«

Obr. 5
 Profesor Cleveland
 State University
 Karol Strmeň

Lk 6,20: »Et ipse elevatis oculis in discipulis suis, dicebat: Beati pauperes...«

D: »Tu on pozdvihol oči na svojich učeníkov a riekol: ›Blahoslavení (ste vy) chudobní...«

Z-Š: »On uprel svoje oči na učeníkov a hovoril: ›Blahoslavení chudobní...«

S: »On uprel oči na svojich učeníkov a **začal**: ›**Vy chudobní** ste blažení...«

Lk 5,14: »Et ipse praecepit illi ut nemini diceret: sed, Vade, ostende te sacerdoti.«

D: »A on mu prikázal, aby nikomu (o tom) nepovedal, ale (riekol): Id', ukáž sa kňazovi...«

Z-Š: »Zakázal mu však o tom o tom komukoľvek hovoriť a (povedal mu): Choď, ukáž sa kňazovi...«

S: »On mu prikázal, aby to nikomu nehovoril, a **dodal**: ›Choď, ukáž sa kňazovi...«

Práca s priamou rečou. Použitie rétorických obrátov

O Strmeňovi hovorili už v mladosti ako o nádejnom dramatikovi. V roku 1950 napísal v exile (➤ Obr. 5) drámu *Krvavý kríž* z prostredia slovenského odboja voči komunizmu. Bol taktiež autorom drámy *Príbina*, ktorá však nezaznamenala väčší úspech. Strmeň sa teda napriek očakávaniam výrazným autorom drámy nestal.²⁰ Jeho nadanie sa však prejavilo v prekladoch Goetheho *Fausta*, Eliotovej drámy *Vražda v katedrále* či Claudelovej drámy *Saténová črievica*. Schopnosť zobrazíť dej využil aj pri preklade NZ. Uvádžame príklady, kde Strmeň upravuje priamu reč tak, aby pôsobila realistickjšie, vrátane použitia výkričníkov – napr. pred zatknutím Ježiša v Getsemanskej záhrade.

Mt 26,36: »Sedete hic donec vadam illuc...«

D: »Posedte tu, kým zájdem ta...«

Z-Š: »Sadnite si tu, zakiaľ odídem tamto...«

S: »Posedte si tu, **ja idem trochu ďalej**...«

Mt 26,45-46: »Dormite jam, et requiescite: ecce appropinquavit hora, et Filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus: ecce appropinquavit qui me tradet.«

D: »Spite len a odpočívajte: hľa, priblížila sa hodina a Syn človeka bude vydaný do rúk hriešnikom. Vstaňte; podme! Hľa, priblížil sa ten, ktorý ma zradí.«

Z-Š: »Spite len ďalej a odpočívajte. Hľa, priblížila sa hodina, v ktorú sa Syn človeka vydá hriešnikom do rúk. Vstaňte a podme! Hľa, priblížil sa môj zradca.«

S: »**Len spite a odpočívajte! Tu je moja hodina! Syna človeka vydajú hriešnikom! Vstávajte! Podme! Pozrite, prichádza môj zradca!**«

Strmeň približuje čitateľovi dej aj pomocou rétorických obrátov pri prehovore postáv. Jeho preklad bol zrejme určený aj na čítanie nahlas – ešte pri predkoncilnej liturgii (v úvode spomína požiadavky liturgického pohybu). Dokonca v Jn 3,3 prekladá formulu »Amen, amen« ako »Veru ti poviem«.

Lk 6,27: »Sed vobis dico, qui auditis: diligite inimicos vestros...«

D: »Ale vám, ktorí mňa počúvate, hovorím: Milujte svojich nepriateľov...«

K-S: »Vám však, čo ma počúvate, hovorím: Milujte svojich nepriateľov...«

S: »Vám však, **poslucháči**, hovorím: Milujte svojich nepriateľov...«

Lk 6,25: »Verumtamen vae vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram.«

D: »Ale beda vám bohatým, lebo už máte svoje potešenie.«

²⁰ MARCINČIN, *Karol Strmeň* (◀ pozn. 2), s. 97-98.

Z-Š: »No beda vám, boháčom, lebo máte svoju útechu.«

S: »Ale beda vám, **boháči**, lebo už máte svoju potechu!«

Jn 3,3: »Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo...«

D: »Veru, veru, povedám ti: Jestli sa len kto nenarodí znovu...«

Z-Š: »Veru, veru, hovorím ti, ak sa niekto znova nenarodí...«

S: »**Veru ti poviem**, kto sa nenarodí znova...«

Strmeň nachádza nové riešenia na miestach, ktoré by pri doslovnom preklade mohli pôsobiť znevažujúco vo vzťahu k svätým osobám. Napr. oslovenie Márie ako »mulier« (γύμναι), čo by v preklade »žena« mohlo vyvolávať nežiadúce konotácie. Strmeň preto volí podobu »pani«, ktorá zrejme najlepšie zodpovedá dobovej zvyklosti oslovenia.

Jn 2,4: »Quid mihi et tibi est, mulier?«

D: »Čo je mňa a teba do toho, ženo?«

Z-Š: »Žena, načo mi s tebou (o tom hovoriť)?«

S: »Nechaj ma, **pani**.«

Jn 19,26: »Mulier, ecce filius tuus.«

D: »Ženo, hľa, tvoj syn!«

Z-Š: »Žena, hľa, syn tvoj!«

S: »**Pani**, hľa, tvoj syn.«

Obdobný princíp, ktorý sa však už netýka priamej reči, vidíme aj v Mk 3,21, kde Strmeň vnímavovo vyjadruje Ježišov stav, keď k nemu v dome pristupoval dav po ustanovení apoštolov.²¹

Mk 3,21: »Et cum audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim: Quoniam in furorem versus est.«

D: »Keď to počuli jeho ľudia, vyšli ho zadržať, lebo povedali, že je bez seba.«²²

Z-Š: »Keď o tom počuli jeho ľudia, vyšli, aby ho odviekli; hovorilo sa totiž o ňom, že je vyjavený.«

S: »Keď to počuli jeho ľudia, išli ho chytiť, lebo sa povrávalo, že **blázni**.«

Zjednodušenie vetných konštrukcií

Ďalším spôsobom, ako sprístupniť recipientovi biblický dej, je zjednodušenie pôvodných zložitých vetných konštrukcií. Vo verši Mk 7,3 zároveň Strmeň prekladá »crebro« nie »často«, ale »pár ráz«, čo sa väčšmi približuje skutočnosti.

Jn 11,37: »Non poterat hic, qui aperuit oculos caeci nati, facere ut hic non moreretur?«

D: »Či tento, ktorý slepému otvoril oči, nemohol urobiť, aby (Lazár) nebol zomrel?«

Z-Š: »Či tento, ktorý otvoril oči slepému od narodenia, nemohol učiniť, aby bol tento umrel?«

S: »**Dal vidieť slepému. Nemohol zabrániť, aby tento neumrel?**«

Jn 19,40: »Clamaverunt ergo rursus omnes, dicentes: Non hunc, sed Barabbam.«

D: »Tu oni všetci skríkli znovu a volali: Nie tohto, ale Barabáša.«

Z-Š: »Ale oni vykrikovali: »Nie toho, ale (radšej) Barabáša!«

S: »Všetci znova skríkli: »**Nie jeho! Barabáša!**«

Mk 7,3: »Pharisæi enim, et omnes Judæi, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum.«

D: »Farizeji totižto a všetci Židia nejedávajú bez toho, že by si často neumývali ruky, v čom sa držia podania starších.«

Z-Š: »...lebo farizeji – a Židia vôbec – nejedávajú bez častého umývania rúk, v čom sa pridŕžajú podania predkov.«

S: »**Farizeji totiž, a Židia vôbec, nejedia, kým si pár ráz neumyjú ruky. V tom sa pri-držujú podania predkov.**«

²¹ Bližšie k tejto perikope pozri MATĚJEC, Cyril Tomáš: *Staročeský překlad Mk 3,21 v exegetických souvislostech*, in: *Clavibus unitis* 11/2 (2022), s. 35-46, https://www.acecs.cz/media/cu_2022_11_02_matejec.pdf.

²² Poznámka: »Že prišiel do nadšenia, alebo že je pomätený. Jako veľmi zaznávali božské poslanie Spasiteľa! Možno, že ho takto chceli zachrániť pred zúrivosťou neverných farizejov, ale jakú hroznú škodu zapríčinili dušiam jeho poslucháčov! A takto často vyhlasujú za bláznov ešte i dnes tých, ktorí žijú dľa zákona Kristovho.«

Obr. 6:
Karol Strmeň počas
poslednej návštevy
Slovenska v roku 1993

Použitie básnických výrazov

Strmeňovi prirodzene išlo aj o estetickú hodnotu biblického textu, ktorý miestami obohacoval o básnické výrazy. Napr. »magnitudo« prekladá »veleba« – oproti »velebnosť« (D) alebo »veľká moc« (Z-Š). Uvádzame podrobnejšie dva príklady, pričom v Lk 9,58 prekladá Strmeň »volucres« výrazom »vtač«, ktorý nachádzame aj u P. Országha-Hviezdoslava: »spevavá vtač«. ²³ Strmeň bol znalcom Hviezdoslavovho diela, mal v rukopise pripravený aj preklad Hviezdoslavovej poézie do »vlastnej slovenčiny«: *Hviezdoslav: Aj trne zakvitli: výber z lyriky vo verzii Karola Strmeňa*. Neskôr však rukopis odmietal vydať a dnes sa dá považovať až na fragmenty za pravdepodobne stratený. ²⁴

Lk 9,58: »Vulpes foveas habent, et volucres caeli nidos...«

D: »Líšky majú skrýše a vtáctvo nebeské hniezda...«

Z-Š: »Líšky majú svoje skrýše a vtáctvo nebeské má svoje hniezda...«

S: »Líšky majú skrýše a nebeská **vtač** hniezda...«

Jn 3,8: »Spiritus ubi vult spirat, et vocem ejus audis...«

D: »Vzduch duje, kade chce, a počuješ jeho hlas...«

Z-Š: »Aj vietor veje, kam chce, čuješ jeho zvuk...«

S: »Vietor veje, kam chce. **Počuješ ho šumieť**...«

²³ Pozri *Slovník slovenského jazyka*, Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1959-1968.

²⁴ MARCINČIN, *Karol Strmeň* (↵ pozn. 2), s. 152-155.

Rytmizácia textu

Ďalším zo znakov Strmeňovho prekladu je mierna rytmizácia hymnických pasáží, napr. chválospev *Magnificat* alebo *Zachariášovo kantikum*. Strmeň mal ako prekladateľ skúsenosti aj s latinskými cirkevnými hymnami. Ani v tomto prípade nejde o prebásnenie (životu Panny Márie venoval vlastnú básnickú skladbu *Preb(ah)oslavená*), ale o presný preklad. Mimovoľnú rytmizáciu výpovede nachádzame aj v Kázaní na hore Lk 6,20: »Vy chudobní ste blažení, lebo vaše je kráľovstvo Božie.« Uvádzame úryvky hymnických pasáží v zalomení podľa knižného vydania.

Donoval	Zlatoš-Šurjanský	Strmeň
Magnificat (Lk 1,51-52)		
Dokázal silu svojím ramenom: rozptýlil pyšných v smýšľaní ich srdca. Sosadil mocných s prestola, a povýšil ponížených.	Dokázal silu svojím ramenom, navnivoč obrátil pyšných pre smýšľanie ich srdc. Mocnárov poshadzoval s trónov, a povýšil ponížených.	Ramenom svojím prejavuje silu, rozháňa tých, čo v srdci pyšne zmýšľajú. Mocnárov s trónu shadzuje, a ponížených povyšuje.
Zachariášovo kantikum (Lk 1,68-69)		
Požehnaný Pán Boh Izraelov, lebo navštívil a vykúpil svoj ľud. A dal, aby nám povstal roh spasenia v dome Dávida, svojho služobníka.	Požehnaný Pán, Boh Izraela, lebo shliadol na svoj ľud a vykúpil ho a postavil nám roh spasenia v dome Dávida, svojho služobníka.	Buď požehnaný Pán, Izraelov Boh, že navštívil a vykúpil svoj ľud! Zdvihol nám mocnú spásu v dome Dávida, svojho sluhu.
Lk 1,77-78		
podávať spasiteľnú vedomosť jeho ľudu, na odpustenie ich hriechov pre srdečné milosrdenstvo nášho Boha, v ktorom nás navštívil Východ z výsosti	a poučovať jeho ľud o spásu, že sa im odpustia hriechy pre srdečné milosrdenstvo nášho Boha, ktorým shliadol na nás Vychádzajúci s výsosti	že totiž hriechy odpúšťa náš Boh z prehlbokého milosrdenstva svojho, ktorým nás navštívil s výsosti Svitajúci

Ďalšie črty Strmeňovho prekladu

Strmeň sa snaží prispôbiť text čitateľovi aj poslovenčením vlastných mien, napr. »homo Cyrenaem« prekladá »Cyrénčan« (Mt 27,32), namiesto predošlých prekladov »človek Cyrenejský« (D) alebo »človek z Cyrény« (Z-Š): »Ako vychádzali, stretli **Cyrénčana** menom Šimon.«

Slovenské názvy používa taktiež pri názvoch miest, napríklad »Calvaria« ako »Lebkovište« (Mt 27,33): »...prišli na miesto, ktoré sa menuje Golgota, to je **Lebkovište**...« namiesto »miesto popravné« (D) alebo »Lebečné miesto« (Z-Š).

Strmeň sa snaží jazyk modernizovať, vypúšťa doslovný preklad pomocou plusquamperfekta, ktoré miestami ešte používali predošlé preklady:

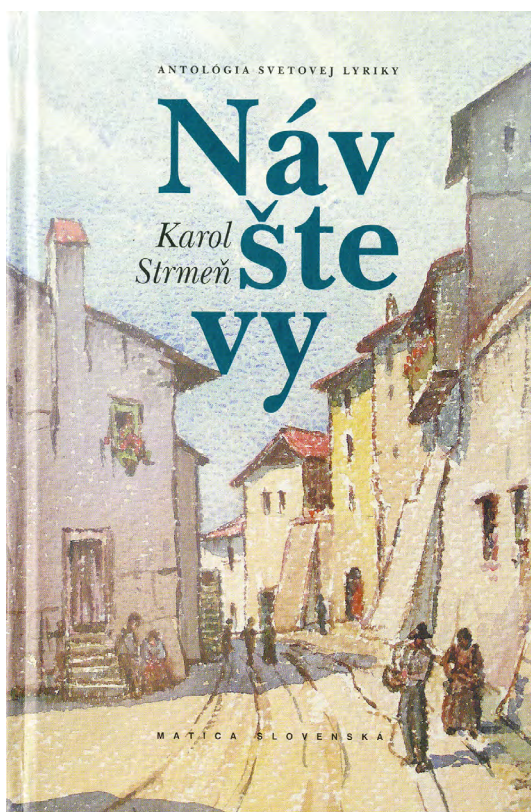
- Jn 18,9: »Ut impleretur sermo, quem dixit...«
 D: »Aby sa vyplnila reč, ktorú bol povedal...«
 Z-Š: »Tak sa mály splniť slová, ktoré bol hovoril...«
 S: »Tak sa malo splniť, čo **povedal**...«

Strmeň sa v dobovom ponímaní čistoty slovenčiny snaží vyhýbať bohemikálnym výrazom, ktoré boli v minulosti bežnejšie. Pripomeňme, že *Pravidlá slovenského pravopisu* z roku 1940 odstraňovali lexikálne bohemizmy. V ukážke Lk 9,8 Strmeň používa sloveso »pozrieť« namiesto »shliadnuť« (D) alebo »podívať« (Z-Š). Aj tu je opäť viditeľný princíp krátenia zložitých vetných konštrukcií a dramatizácie priamej reči.

- Lk 9,38: »Magister, obsecro te, respice in filium meum quia unicus est mihi«
 D: »Učiteľu, prosím ťa, shliadni na môjho syna, lebo mám ho jediného«
 Z-Š: »Učiteľ, prosím ťa, podívaj sa na môjho syna, lebo mám ho chorého«
 S: »Učiteľ, prosím ťa, **pozri** na môjho syna! **Iba jeho mám**...«

Strmeň používa dobové gramatické a pravopisné formy (z dnešného pohľadu už zastaralé), napríklad:

- Mt 28,9: »Ony pristúpily, objaly mu nohy a klaňaly sa mu.«;
 Mt 28,14: »Keby sa to dostalo **do usú** vládárovi, my ho už uchlácholíme...«
 Lk 1,52: »Mocnárov s trónu shadzuje...«
 Lk 9,3: »ani peniaze, ani nemajte dvoj^o šiat«.

Slovenskí básnici ako prekladatelia Sv. písma

Nový zákon Pána nášho Ježiša Krista od K. Strmeňa je v poradí už druhý slovenský katolícky novozákonný preklad 20. storočia, ktorého autorom je básnik. Básnikom bol aj prekladateľ *Nového zákona* z roku 1913 Ján Donoval, ktorý publikoval lyrické verše pod menom Tichomír Milkín. Je autorom známej hymnickej piesne *Bože, čoś ráčil slovenskému ľudu*, zaradenej do *Jednotného katolíckeho spevníka*. Publikoval prevažne časopisecky, výber z jeho diela pod názvom *Sny a nádeje* vyšiel až v roku 1985.²⁵ Hoci ide v oboch prípadoch o básnikov s teologickým vzdelaním, neprekladali Sv. písmo formou prebásnenia – išlo o priamy biblický preklad.

Na preklade *Biblie* do slovenčiny mal podiel aj ďalší básnik a kňaz, Ján Švec-Slavkovjan (1911-1976), absolvent teológie z Innsbrucku. Bol členom prekladateľskej komisie *Starého zákona*, ktorý vyšiel v roku 1955 v SSV. Zároveň v roku 1948 vyšiel v SSV samostatný preklad žalmov s komentármi od kňaza Mikuláša Stanislava, pričom žalmy literárne upravil práve Ján Švec-Slavkovjan. Vydanie bolo inšpirované výzvou pápeža Pia XII. prekladať žalmy do reči ľudu.²⁶ Na príklade Šveca-Slavkovjana vidíme dva prekladateľské prístupy: literárnu úpravu žalmu a prebásnenie v rámci autorského diela. Aj Strmeň v antológii *Návštevy* (> Obr. 7) uvádza svoje prebásnenia niekoľkých žalmov.

Pre zaujímavosť²⁷ môžeme porovnať literárne upravený preklad a prebásnenie 22. (23.) žalmu od Šveca-Slavkovjana a Strmeňa.

Ján Švec-Slavkovjan – preklad ²⁸	Ján Švec Slavkovjan – prebásnenie ²⁹	Karol Strmeň – prebásnenie ³⁰
<p>Pán môj je pastier, nič mi nechýba, dáva mi líhať na pašienkach zelených, vodí ma k vodám, kde odpočiniem si, dušu moju občerstvuje; chodníkmi spravodlivými ma vodieva pre svoje meno.</p> <p>I keby som mal chodiť v tmavej doline, nebudem báť sa zlého, lebo so mnou si. Tvoj prút a Tvoja palica – ony utešujú ma.</p> <p>Prestieraš mi stôl, prizerajú sa protivníci moji, mažeš mi hlavu olejom, je preplnená moja čaša.</p> <p>Láskavosť a milosť budú ma sprevádzať všetkými dňami môjho života. A budem bývať v dome Pánovom na časy najdlhšie.</p>	<p>Pán je mojím pastierom, nuž nemám nedostatku! Na zelených nivách dopriava mi líhať. Privádza ma k vodám, kde si možno odpočinúť, občerstvuje moju dušu. Správnou cestičkou ma vodí z lásky k svojmu menu.</p> <p>Veď i keby som mal chodiť dolinou, kde vládne tóna smrti, nebojím sa skazy, lebo ty si so mnou, Tvoj prút a tvoj kyjak, tie ma potešujú.</p> <p>Strojíš mi stôl pred mojimi protivníkmi. Olejom mi mažeš hlavu, a môj kalich pretekáva. Láskavosť a zltovanie idú so mnou celý život. Budem bývať v dome Pánovom, kým budem dýchať.</p>	<p>Pán je môj pastier, nechýba mi nič; na bujnejši paší líhať si mi dáva, vodí ma k vodám, kde si odpočiniem, dušu mi osviežuje. Po spoľahlivých chodníkoch ma vodí na slávu mena svojho. Ani keď pôjdem tmavou úžľabinou, zlé nedeší ma, lebo ty si so mnou. Pastierska tvoja palica a kyjak, to potešenie moje.</p> <p>Kladieš mi na stôl hostinu, a len tak hľadajú moji protivníci! Hlavu mi mažeš voňajúcim olejom, kopcom je moja čaša.</p> <p>Dobrotivosť a milosť sprevádzať ma budú po celý život, každý deň. A s pánom budem bývať v jednom dome roky a roky a veky.²</p>

²⁵ MILKIN, Tichomír: *Sny a nádeje: výber z básnickej a literárno-kritickej tvorby*. Bratislava: Tatran, 1985.

²⁶ ZUBKO, *Slovenské preklady Biblie* (< pozn. 9), s. 66.

²⁷ Tejto téme sa autorka článku venuje podrobnejšie v ďalšom výskume.

²⁸ *Žaltár: preklad z pôvodiny s obšírnejším výkladom*, preložil Mikuláš STANISLAV, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1948, s. 108-111.

²⁹ ŠVEC, Ján: *Daň srdca domovine* [súborné dielo], Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006, s. 291.

³⁰ STRMEŇ, *Návštevy* (< pozn. 3), s. 14.

Pochopiteľne, prebásneniu žalmov sa v slovenskej literatúre venovalo viacero básnikov, napr. Milan Rúfus,³¹ ale v uvedenom prípade ide o dvoch básnikov – prekladateľov biblického textu, ktorí mali teologické vzdelanie a znalosť zdrojových jazykov.

Záver

Napriek svojim prednostiam sa Strmeňov preklad *Nového zákona* nedočkal na Slovensku prakticky nijakej odozvy. Mohla za to nepriazeň okolností počas komunistického režimu a aj samotný fakt, že clevelandské vydanie *NZ* na 942 stranách vyšlo v objemnom formáte – kniha má hrúbku približne 6 cm a rozmery 14,5 x 22 cm, čo znemožňovalo transfer početných exemplárov zo zámoria do ČSR. Navyše dopyt v domovine by zrejme nebol výrazný – v rokoch 1968-1970 totiž vydal SSV pri príležitosti svojej storočnice opätovne *SZ* a *NZ* z prelomu štyridsiatych a päťdesiatych rokov. Navyše Strmeňov *NZ* nebol jediným krajanským prekladom. Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme vydáva v roku 1968 *NZ* podľa grécko-semitskej predlohy od Štefana Porubčana SJ (1925-1998) a v roku 1970 žalmy a múdroslovné knihy od Antona Boteka (1911-1992). Po Druhom vatikánskom koncile sa v roku 1977 začína práca na lekcionári podľa *Neovulgáty*. *NZ* od Slovenskej liturgickej komisie pri SSV vyšiel tlačou v roku 1986. Od roku 1990 potom začali prípravy *Slovenského ekumenického prekladu*.³²

Americký *Nový zákon* z roku 1954 tak zostáva málo známym, no nemenej pozoruhodným dielom. Strmeňov preklad náboženských textov si osobitne vážil básnik, prekladateľ, kňaz a životný priateľ v emigrácii Mikuláš Šprinc (1914-1986), ktorý sa o nich vyjadril nasledovne:

»Ani on v Jozafátskom údolí nebude šermovať s poéziou, ale s modlitebnou knižkou Príd, Pane Ježišu³³ a s prekladom *Nového zákona*. Všetky jeho preklady z profánnej poézie nevyrovňajú sa jeho prekladu *Hodiniiek nepoškrvneného počatia, Stabat Mater* a *Lauda Sion*.«³⁴

³¹ BEDNÁROVÁ, *Dejiny umeleckého prekladu na Slovensku* (◀ pozn. 8), s. 190.

³² ZUBKO, *Slovenské preklady Biblie* (◀ pozn. 9), s. 66-67.

³³ K. Strmeň spolu s kňazom Imrichom G. Fúzym pripravil modlitebnú knižku pre mladých, ktorá vyšla v roku 1951 a 1955. Sám sa o tejto práci vyjadril: »Ja sa nazdávam, že dobre zostavená knižka pre mládež je tisíc ráz dôležitejšia ako všetka moja poézia a veda.« Pozri MARCINČIN, *Karol Strmeň* (◀ pozn. 2), s. 110.

³⁴ ŠPRINC, Mikuláš: *Františkánske leto 1954*, in: *Literárny almanach Slováka v Amerike* (Middletown, PA) 24 (1975), s. 172.